

2. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове / В. В. Виноградов. – М.: Высшая шк., 2001. – 718 с.
3. Городенська К.Г., Кравченко М.В. Словотвірна структура слова (відіменні деривати) / К. Г. Городенська, М. В. Кравченко. – К.: Наук. думка, 1981. – 198 с.
4. Навальна М. І. Дієслівна лексика соціально-економічної сфери (на матеріалі мови засобів масової інформації кінця ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / М.І. Навальна. – К., 2002. – 18 с.
5. Попова Т.В. Русские непроездовые глаголы: морфемная структура и деривационные особенности / Т.В. Попова. – Екатеринбург, 1996. – 119 с.
6. Улуханов И.С. Словообразовательная семантика в русском языке и принципы ее описания / И. С. Улуханов. – М.: Наука, 1977. – 256 с.

УДК 811.161.2'373.25

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОКРЕСЛЕННЯ СЕНСОРНОЇ ЛЕКСИКИ У ЩОДЕННИКОВОМУ ДИСКУРСІ

Ігнат'єва С.Є. докторант, к. філол. н., доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Стаття присвячена дослідженню особливостей функціонування лексем, які номінують інформацію, що потрапляє до людини через слуховий сенсорний канал, а також сам процес поступання цієї інформації. Виокремлено ключові слухові аксіологеми й основні оцінні стереотипи, які слугують засобом вираження ціннісної картини світу в українському щоденниковому дискурсі.

Ключові слова: щоденниковий дискурс, сенсорна (слухова) лексика, ціннісні орієнтири, аксіологеми, мікрополе “звук”, номінатори звуків.

Ігнат'єва С.Е. ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОЧЕРЧЕНИЯ СЕНСОРНОЙ ЛЕКСИКИ В ДНЕВНИКОВОМ ДИСКУРСЕ/ полтавский национальный педагогической университет им. В.Г. Короленко, Украина.

Статья посвящена исследованию особенностей функционирования лексем, которые номинируют информацию, что поступает к человеку посредством слухового сенсорного канала, а также сам процесс поступления этой информации. Выделены слуховые аксиологеми и основные оценочные стереотипы, которые служат средством выражения ценностной картины мира в украинском дневниковом дискурсе.

Ключевые слова: дневниковый дискурс, сенсорная (слуховая) лексика, ценностные ориентиры, аксиологеми, микрополе „звук”, номинаторы звуков.

Ignatieva S. FUNCTINAL OUTLINES IN SENSOR LEXICAL DIARY DISCOURSE, the National Pedagogical University, Poltava, Ukraine.

The paper is devoted to the study of the functioning of lexemes, which nominated the information that comes to man through the auditory sensory channel, as well as the process of transmission of this information. Allocated hearing axiologems and basic evaluation stereotypes that serve as means of expressing the value of the world picture in the Ukrainian diary discourse.

Keywords: diary discourse, sensory vocabulary, values, hearing axiologems, microfield “sound”, nominatory sounds.

У сучасному мовознавстві значно зростає зацікавленість антропоцентричними підходами до проблем мовної об'єктивації світосприйняття в аксіологічному аспекті. Як зауважує О.Д. Огуй, “Людина існує у багатовимірному світі <...>, а відчуття через органи чуття локалізуються у свідомості двомірно як конструйовані відображення, що виявляються на мовному рівні як одновимірний сигнал” [6, с. 21]. Аналіз індивідуально-авторських ціннісних картин світу, які віддзеркалюються у щоденниковому дискурсі, допомагає виявити найрізноманітніші можливості взаємодії аксіологічних категорій у межах єдиної системи.

Останнім часом дослідники все частіше звертають свою увагу на особливості функціонування в художніх текстах сенсорної лексики. (Житков 1999, Архипова 2002, Свинцицька 2004, Жаркова 2005). Це не випадково, оскільки сприйняття, як і оцінна діяльність, є невід'ємними складниками життя людини. Складність організації і аксіологічна значеннєвість почуттєвого фрагмента мовної картини світу, а також нагальна потреба у вивченні мовних засобів і механізмів втілення у щоденниковому дискурсі авторських унікальних ідей світобачення і ціннісні орієнтири ще не були об'єктом дослідження у вітчизняному мовознавстві. Тому все це і визначає актуальність нашого дослідження.

Об'єктом нашого дослідження є ціннісна картина світу, яка знайшла своє втілення у ЩД, а безпосередній предмет становить сенсорна лексика, яка слугує засобом вираження авторської індивідуальної аксіологічної системи.

Наше завдання – проаналізувати і описати структуру, а також систему синтагматичних зв'язків мікрополя „Звук”, яке становить складник авторського поля „Сприйняття”; розглянути особливості взаємодії слухової лексики з лексичними експлікаторами оцінки, встановити її значення у створенні авторської ціннісної картини світу; виокремити ключові аксіологеми і основні оцінні стереотипи щоденникової картини світу з функціонуванням лексики слухового сприйняття. Встановити аксіологічний статус слухового процесу й слухових властивостей об'єктів у авторському світовідчутті, яке знаходить своє вираження у ЩД. Також виявити через інтерпретацію основних особливостей функціонування сенсорної лексики у ЩД унікальні, індивідуально-авторські уявлення автора про світ, віднайти фундамент його ціннісної системи.

Звичайно, способи репрезентації оцінних суджень різноманітні. Однією з важливих форм виявлення індивідуальності автора щоденникового дискурсу, на нашу думку, є вживання лексики, яка належить до різних тематичних груп і слугує засобом вираження ціннісної картини світу. Сучасна лінгвістика визначається глибинним проникненням у текстову семантику, встановленням широкого спектру явищ і фактів, які визначають її природу. До таких текстових феноменів віднесемо різні образні структури, які значно впливають на створення текстової семантики. Ці утворення називаються сенсорними образами, або, зоровими, слуховими, тактильними, смаковими образами, і є обов'язковим атрибутом будь-якого художнього тексту. Сенсорні процеси безпосередньо забезпечують тісний пізнавальний контакт з об'єктивним світом і слугують підґрунтям для подальшої ментальної обробки й позначення. Сенсорна лексика є вагомим компонентом мовних картин світу, оскільки на основі чуттєвої інформації про світ відбувається концептуалізація дійсності на площині мови.

Структура авторського мікрополя “Процес слухового сприйняття” відповідає тернарній опозиції, запропонованій Ю.Д. Апресяном “сприймати – сприйматися – використовувати можливість сприймання”. У ЩД активно реалізується ознака “зосередженість сприйняття” (пор. слухати, прислухатися, вслухатися), що переконує нас у особливій значеннєвості слухового сприйняття для суб'єкта, про його тісний зв'язок із зовнішнім світом. Особливою для репрезентації у ЩД процесу слухового сприйняття є активне вживання дієслова **чути**: “*Бачу красу, **чую** голоси весни*” [1, с. 35]; “***Чую** відгуки від братії на цей виступ: стаття розумна, щира, але...*” [2, с. 408]; “*Звідусіль **чую** на нього **скарги і скарги***” [2, с. 441]; “*Ось **чую** по радіо пісню з Києва, і вона вже душу тобі проймає до самих глибин...*” [2, с. 452]; “*Читаючи, мовби **чую** живий, зовсім натуральний **голос** Льоні. Боже, яке коротке людське життя*” [3, с. 18]; “*Між іншим, про Епіка я це **чую** не вперше*” [5, с. 175]; “***Чути** було, як пролітали над нами (о, той свердлячий, натівжалісний, натівглузливий, в'їдливий, зловісний звук, що якимсь щемітним струмом проймає всю істоту і невідомо, чи що хвильки може скінчитись!), але вони цього разу пролетіла далеко*” [5, с. 440]; “*І коли я **чую** обвинувачення “України в огні” в націоналізмі, як же гірко, як тоскно мені робиться на душі*” [4, с. 309].

Оскільки тематичний клас дієслів слухового сприйняття “тісно пов'язаний за асоціацією з полем звучання”, об'єктивну позицію у конструкціях з цими дієсловами посідають, як правило, назви звуків чи їх джерел. У ЩД у ролі акустичного об'єкта найчастіше виступають:

а) номінатори звуків, які відтворюються людиною, твариною (голос, рух, дихання, трудова діяльність): “*У сусіда, в Гриші, цілий день порипує (сито порипує) **кабан в загорожі, порипує, як гармошка**. А ще недавно там і справді зрання й до вечора **гармошка порипувала***” [1, с. 299]; “***Потім треба було, щоб** захрюкали свині. **Вони не хрюкали. Потягли одного за хвіст. Поросля заверещало. Це було передано по радіо для трьох країн***” [1, с. 10]; *Чайка **кигиче** за вікном так жалібно, із зовсім людськими інтонаціями* [3, с. 66];

*Вечір у Айвазовському. Під зірками великий **пласт темряви** – то море. **Деренчать** цикади. **Злегка пошумлює** десь унизу **прибій**. З бильярдної **чути** характерне **кляцання** – там ганяють шари... **Ліхтарі вихоплюють** з ночі фрагменти кипарисів, алей, квітників. **Спокій у природі, приморська серпневість** [3, с. 66];*

б) звуків, які відтворюють натур факти: “*Найкращі думки, образи приходять мені в туті, в дорозі, коли ось так, як зараз, **вітер свистить** за склом кабіни, а ми мчимо вперед*” [1, с. 299]; “*Вечір. **Булькочуть арики**...Асфальтовані алей ведуть кудись, в гліб парку, в **осінь шелестливу**...” [т.1, с. 222]; “*Нагаї свистілі*” [1, с. 9]; *Увечері о 7 ½ особливо **чутна канонада** в напрямі Салтова*” [5, с. 158]; “***І море шумить**. Рівними, рівними ритмами відраховує час*” [1, с. 424]; “***Чув** мільйон весняних **солов'їв**, що шаленіють, **вильохкуючи** у вечірніх кончівських левадах*” [3, с. 275]; “*Осіній **ліс голим свистом свистить угорі***” [1, с. 305];*

в) також музичні звуки: “*А чарівна музика Яви летіється весь вечір*” [1, с.332]; “...є народ, є майбутність, якщо такою красою, такими щедрівками зустрічає Україна свій Новий рік... Ніби до всього світу **співають ці чисті дитячі голосочки**, що так натхненно славлять Божу Матір, вітають Різдво...”

Естетично значеннєвою особливістю реалізації процесу слухового сприйняття у ЩД є регулярність репрезентації об'єкта сприйняття через використання підрядних речень. У цьому випадковій об'єкт сприйняття усвідомлюється не як конкретний звук, а як ціла акустична ситуація або процес. Пор.: “**Чую, як і мій дух міцніє в степах, набирається снаги душа**” [3, с. 10]; “Такий красивий вечір сьогодні! Знов гроза, тільки лагідна якась, аж весела, і спалахи блискавиць по всьому обрію. Стоїмо з Валею і Лесею в темряві на балконі і надивитись не можемо на це тремтуче світло небес, **слухаєм, як музику, це громохке, органне, потужне свято природи**” [3, с. 20]; “*І Леся схотилась, розсіяна, сміється, над луками лине її сміх, такий юний, такий сонячний, сріблястий*” [3, с. 73]; „*Замість церков, замість їх пластичних, граціозних, невагомих, як музика, банькулаки водокачок в небо*” [1, с. 358]; “*Та ще має значення оцей **веселий голос синички**, що озивається за вікном, віщує весну*” [3, с. 86].

Характерною особливістю репрезентації процесу слухового сприйняття у ЩД є нетрадиційне уявлення про орган слухового сприйняття. Особливо важливим для сенсорного аналізатора, на нашу думку, є його моральний статус. Пор.: “*Поговорив сьогодні з Крижанівським, політав думками понад бідною Україною, і так мені стало сумно, так тужно, що й сказати собі не можу. “Ми загинули, пропали ми”, – оці слова тисяч наших бідних батьків і братів, що вже загинули чи загибають, лунають у моїй душі, мов похоронний дзвін*” [4, с. 257]; “*Цілу ніч над станцією пролітали і кружляли німецькі бомбардувальники. Правду кажучи, не один з нас **чув носом** запахи власних шкварок, поглядаючи на небо між двома ешелонами ересів*” [4, с. 277] тощо.

Таким чином, процес слухового сприйняття репрезентується у ЩД менш диференційовано, ніж процес зорового сприйняття. Проте у цій естетичній системі він є важливим і може охопити й зафіксувати комплексну акустичну ситуацію, а також отримати доступ до інформації метафізичної, глибинної, аксіологічно значеннєвої.

Досліджуючи особливості авторського мікрополя „Звук” у ЩД розглянемо функціонування лексики, яка номінує звуки, їхні характеристики, джерела як засоби вираження глибинних ціннісних смислів. Категорія звучання у щоденниковій картині світу представлена чотирма головними сферами існування: людини, природи, часу й світовою гармонією, втіленням якої є музика. “*Весна... **Бринять, булькочуть струмки, і в чистоті їх звуків є щось пташине**...*” [1, с. 201]; „*Ранок прекрасний, справді новорічний. **Морозець співа під ногами**”* [т.1, с. 34]; “*Амальрик був вихований російською культурою, і російські струни , як він одного разу підкреслив, бринять йому в серці, **бринять ностальгійно**. На чужині це стало **бриніти з особливою силою**, – так сталося з Максимовим, Солженіциним...*” [7, с. 537].

Звучання природних явищ у цій естетичній системі усвідомлюється як необхідний благодатний фон, який заповнює все істотне, що віддзеркалюється у частотному вживанні порівняльних конструкцій, за допомогою яких створюється естетичний ефект акустичної єдності у різноманітті. Наприклад: “*Туде, **мов бандура, журлива сосна**”* [1, с.48]; „*Він сам чутливий, **як арфа**”* [1, с. 150]; “*Геній – це той, хто здатен **почути, як почув Гоголь, “зрім українського солов’я”**”* [2, с. 18]; “*...суворий, як Гомер, **співає під дощем, оточений натовпом людей**”* [2, с. 388]; “*Пройшли рука в руку 30 літ, **пройшли – як співаючи**”* [2, с. 275].

У ЩД особливо виразно простежується аксіологічна значеннєвість звучання природних та суспільних явищ. Автор вживає відповідні лексеми у спільному контексті з номінаторами найважливіших життєвих цінностей. Пор. “*Ваші – їхні. Розшифрувати оце кляте – “ваше – їхнє”. Оцю мою хату з краю. **Це голос століть. Це голос історії, жіночої долі України.**”* [4, с. 270]; “*Гені? Таж, мабуть, це таки вони **голос подають!**”* [2, с. 422]; “*Але яким світлим, яким багатонадійним і радісним **душа моя бриніла**, коли я “Тронку” перечитував”* [2, с. 424]; “*Тим часом саме московська **публіка – зашелестіла**, – мовляв, не слід у такому тоні про них, Грушевський видатний учений, Винниченко – теж ...*” [7, с. 553]; “*Він творчо був нам близький. Та, здається, й “**кров предків**” говорила...Бо дуже любив Шевченка*” [2, с. 429]; “*А поетична **думка бурхає**, виблискує, як і рани”* [2, с. 455].

Музичне звучання в щоденниковій картині світу виконує медіальну функцію – зображення інтенсифікації звукового процесу. Вона допомагає об'єднати сферу звучання природи, а також зовнішній, фізичний світ і внутрішній, ментальний світ людини. Медіальні формули, на зразок: “дивитися в рот (уважно слухати)”, “заглядати в рот”, “ловити слова з рота”, “наставляти вуха”, “насторощувати вуха”, “розвішувати вуха”, “розпускати вуха”, “слухати впіввуха”, “слухати й не чути”, “слухати краєчком вуха”, “слухати одним вухом”, “пускати мимо вух” допомагають визначати текст як щоденниковий і становлять схематичну основу для

розвитку в ньому подій. Таким чином, у свідомості адресата формується уявлення про змістове наповнення природного звучання, його вищої, справжньої гармонійності. Особливий емоційний підйом, трепет і хвилювання, які передаються через музичні образи, усвідомлюється як частина всесвітньої гармонії. У щоденниковій картині світу музика пронизує все істотне: Пор.: “Іван Семенович говорив зворушливо й співав **“Чуєш, брате мій...”** Від його **голосу** я, чоловік, який вважав себе і загартованим і не сентиментальним, розчулився...” [7, с. 553].

Глибинні ціннісні смисли аксіологічної системи, створеної в ЩД є лексична опозиція “звук – тиша”. У щоденниковій картині світу окрема чи повна відсутність звуків усвідомлюється як:

а) беззвучні дії: *Яке все тут прекрасне: **ця тиша (дерева стоять у тиші, як у воді), і це повітря, і птахи, що перелетіли зграйками над огородами, і бур’яни...*** [2, с. 155];

б) беззвучність як ознака об’єкту: ***Тихий негучний голос?** А читач вчуває в його правдивому слові поетичну силу. “Справжня сила не потребує лементу [3, с. 69]; Звичайно, бувають і **тихі зоряні ночі, а тут така грізність, суворя велич...**” [3, с. 19]; *Але треба було б бачити самого Людкевича (в свої 84 роки він спеціально приїхав на цей вечір зі Львова). Сидів перед нами. **Тихий, сумирний, висохлий старенький...*** [1, с. 323]; *У дорозі зупинились біля колодязя, **село тихе, в садках, із хвіртки дівча визирає...*** [3, с. 26];*

в) беззвучність як субстанція: *Сонячна **тиха осінь** пливе над Україною. Листя конківських левад приємно **шелестить** під ногами [3, с. 34]; **Тиша-тиша...** Таємничість світу.. [3, с. 28]; **Тиша — це шум верховіть** у лісі. Рівний, високий... [1, с. 319]; **Чарівна тиша, дорогий червневий холодок, любе шелестіння сторінок...** [1, с. 8];*

г) беззвучність як стан: *“Біля св. Софії. Як тут **тихо**, як одразу входиш у світ високого, – сама молиться душа ...”* [2, с. 228];

г) беззвучність як особливий стан ментального світу: *“**Тиша, повна тиша...** не гнітюча, не стояча, а якась специфічно степова, **дзюркотлива, жайворонкова...**” [1, с. 156]; *“Вночі – насолода – **тиша, поруч сопе пес, а я клацаю** – або щось до вистави, або ці свої нотатки”* [7, с. 413].*

У цьому разі беззвучність, як стабільний стан, співвідноситься з найважливішими аксіологічними категоріями, що знаходить безпосереднє відображення у вживанні сполучень лексем, які домінують відсутність звуку, з лексемами, які відзначені позитивною оцінкою і які мають в структурі значення багаті комплекси культурних асоціацій.

Ці різноманітні механізми допомагають реалізувати аксіологічний потенціал лексики авторського мікрополя “звук”, які є характерними для УЩД. Це уможливило осмислення звучання й тиші як надзвичайно значеннєвих категорій, співвіднесених з фундаментальними цінностями (добро, життя), які становлять особливі взаємообумовлені субстанції, що наповнюють собою як зовнішній, фізичний світ, так і внутрішній, а також об’єднувальний, який пов’язує ці світи.

Таким чином, сенсорна лексика на позначення слухового сприйняття є одним із найважливіших складників в українському ЩД. Вона виконує особливе естетичне і аксіологічне навантаження. Аналіз цього прошарку лексики дозволяє вийти на рівень унікальних ідей авторської картини світу. Особлива значеннєвість процесу почуттєвого сприйняття у мовній картині світу автора ЩД свідчить про тісний зв’язок суб’єкта з навколишньою дійсністю, їхню гармонійну взаємодію. У ЩД простежується естетична нейтралізація оцінних бінарних опозицій „звук – тиша” на підставі спільності позитивної оцінки, оскільки світ у щоденниковому дискурсі – це справжній простір добра, істинності, краси. Сенсорна лексика на позначення слухового сприйняття є засобом вираження як емпіричних, так і трансцендентальних цінностей, оскільки у картині світу категорії почуттєвого і духовного сприймаються не через протиставлення, а через взаємообумовлення.

У подальших дослідженнях плануємо виокремити одоративну лексику в українському щоденниковому дискурсі, розглянути особливості її взаємодії з лексичними експлікаторами оцінки, встановити її значення у створенні авторської ціннісної картини світу; виокремити ключові одоративні аксіологеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар О.Т. Щоденники: У 3-х т.: Т.1 (1943-1967) / Упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В.Д. Гончар. – К.: Веселка, 2002. – 455 с.

2. Гончар О.Т. Щоденники: У 3-х т.: Т.2 (1968-1983) / Упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В.Д. Гончар. – К.: Веселка, 2003. – 607 с.
3. Гончар О.Т. Щоденники: У 3-х т.: Т.3 (1984-1995) / Упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В.Д. Гончар. – К.: Веселка, 2004. – 606 с.
4. Довженко Олександр. Вибрані твори / Упорядк. текстів та передм. І.Л. Михайлина. – Харків: Веста: Видавництво „Ранок”, 2003. – 320 с.
5. Любченко А.П. Вертеп (повість). Оповідання. Щоденник / Упоряд., авт. післямов. В.А. Любченко; авт. передм., комент., приміт. І.Л. Михайлин. – Харків: Основа, 2005. – 464с.
6. Огуй О.Д. Полісемія в синхронії, діахронії та панхронії. Системно-квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові та мовах Європи. – Чернівці: Золоті литаври, 1988. – 370с.
7. Танюк Л.С. Лінія життя (3 щоденників): У 2 т.: Т.2:1971-1980 / Худож.-оформлювач І.В. Осипов. – Харків: Фоліо, 2004. – 558с.

УДК 808.3 – 02 – 55

ДЖЕРЕЛА ВИВЧЕННЯ АНРОПОНІМІКОНУ НАДВЕЛИКОЛУЖЖЯ

Ільченко І.І., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті розглядаються джерела вивчення антропонімікону Надвеликолужжя: козацькі реєстри, історико-етнографічні записи, переписи населення.

Ключові слова: *онім, антропонім, антропонімійна система, прізвисько, прізвищева назва.*

Ільченко И.И. ИСТОЧНИКИ ИЗУЧЕНИЯ АНТРОПОНИМИКОНА НАДВЕЛИКОЛУЖЬЯ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются источники изучения антропонимикона Надвеликолужья: казачьи реестры, историко-этнографические записи, перепись населения.

Ключевые слова: *оним, антропоним, антропонимическая система, прозвище, фамильное название.*

Ichenko I.I. NADVELIKOLUJSKIJ REGION ANTHROPONYMY RESEARCH SOURCES / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

In this article sources of research of anthroponymy of Nadvelikolujskij region are considered, notably Cossack registers, historical and ethnographic records and census returns.

Key words: *onim, antroponim, antroponimical system, nickname, a family name.*

Вивченню регіональної антропонімії останнім часом приділяється значна увага. Дослідженню антропонімії Середньої Наддніпрянщини присвячені праці І.Сухомлина [14], [15], [16], Ю.Редька [13], А.Непокупного [10], С.Наливайка [9] та багатьох інших.

Цілком очевидно, що історія формування нижньонаддніпрянської антропонімії не може розглядатися без належного врахування тих факторів взаємовпливу і взаємозв'язку, які мали місце в минулому і які виразно виявляються в їх розвитку з сусідніми діалектно-ономастичними ареалами (Полісся, Волинь, Поділля, Слобожанщина та ін.) [16, с. 102]. Оскільки діалектні слова – це своєрідний арсенал народної мудрості, то вони віками живлять всю складну систему української антропонімії, бо самі народні говірки – це те центральне мовно-етнографічне середовище, де народжуються та визрівають народні, часом кострубаті, прізвиська, що потім ставали основним ядром для утвердження різноманітними шляхами офіційних прізвищ людей. Особові назви народного походження – це утворення лінгвогеографічні, що виникають у послідовній і суворій відповідності до закономірностей розвитку усного мовлення на певній місцевості, в населеному пункті й у тісному зв'язку з мовноетнічними особливостями говіркового масиву. Тому цікавими є антропоніми, які зафіксовані в козацьких реєстрах та історико-етнографічних роботах Я.Новицького, Д.Яворницького.

Козацька мовотворчість в галузі антропонімії заслуговує спеціальної уваги. Можна з цілковитою певністю сказати, що вона відіграла провідну роль у становленні системи українських прізвищ і прізвиськ та в набутті цією системою яскраво виражених національних своєрідностей. Антропонімічна практика запорозьких